

РЕЦЕНЗИЯ

на

дисертационен труд за присъждане на научната степен

“Доктор на науките” на

д-р Томаш Воловиец

по професионално направление 3.7. „Администрация и управление“,
докторска програма „Организация и управление извън сферата на
материалното производство“

Тема на дисертацията:

**“ CONTEMPORARY REFERENCE POINTS FOR TRANSFORMATION
OF PHYSICAL PERSON'S TAXATION SYSTEM INCLUDING
HARMONIZATION PROCESS“**

**„СЪВРЕМЕННИ ОТПРАВНИ ТОЧКИ ЗА ТРАНСФОРМАЦИЯ НА
СИСТЕМАТА НА ОБЛАГАНЕ НА ДОХОДИТЕ НА ФИЗИЧЕСКИТЕ
ЛИЦА ВКЛЮЧИТЕЛНО ПРОЦЕСА НА ХАРМОНИЗАЦИЯ“**

Рецензент: Проф.д-р Огняна Кирилова Стоичкова

Висше училище по агробизнес и развитие на регионите, Пловдив

Факултет „Икономика и управление“

Катедра „Икономика и финанси“

Настоящата рецензия е изготвена на основание Заповед на Ректора на ВСУ“Черноризец Храбър“ №2273 от 03.09.2014 г. и приетите от висшето училище критерии за изготвяне на рецензии и становища за оценяване на дисертационни трудове.

1) Данни за кандидата

Съгласно данните предоставени от самия кандидат, Томаш Воловиец е доктор на икономическите науки и доктор на социалните науки, доцент в катедрата по Икономика на предприятията и местното развитие в Университета по Икономика и Инновации в Люблин. Той има правомощията на одитор и вътрешен контролър към Полския институт за вътрешен контрол. Същевременно той е и заместник-кмет на град

Кримица-Здруй. На научното поприще той работи активно и прави научни разработки, които са посветени на системата на данъчно облагате и по-конкретно на облагането на доходите на физическите лица в страните от ЕС. Те са публикувани в научни сборници от конференции, в които кандидатът е участвал. При него има едно много добро съчетание на научен работник с практикуващ финансист, одитор, специализирал във вътрешния одит, което прави неговите публикации значими не само за данъчната теория, но и за финансовата практика.

2) Актуалност на разработвания в дисертационния труд проблем

Представеният за рецензиране дисертационен труд е посветен на проблем, който не е напълно решен в теорията и в практиката на страните-членки на Европейския съюз – това е хармонизацията на данъчното облагане на доходите на физическите лица. В практиката на отделните страни-членки на ЕС се наблюдава разнообразие в нормативната база на това данъчно облагане. както сам дисертантът подчертава хармонизирането на тези данъци е много по-трудно, отколкото на косвените данъци, както от политическа гледна точка, така и от техническа и регулаторна. Най-често нещата спират до приемане споразумения за отбягване на двойното данъчно облагане. В Договора за създаване на Европейската икономическа общност, в чл.100 е посочено пожелателно, че хармонизирането трябва да бъде предмет на правни регулации, които имат пряко въздействие върху създаването и функционирането на вътрешния общ пазар. Затова процесът на хармонизация на преките данъци обхваща различни страни на данъците върху дохода, които ограничават свободата на движение на доходите под формата на дивиденди, лихви, авторски и лицензионни възнаграждения или капитали между страните от ЕС.

Приемам като мотивирани формулираните от дисертанта пет причини, които обясняват защо хармонизацията на облагането на доходите на физическите лица в отделните страни-членки е възпрепятствана и оставена на националните данъчни законодателства.

Разрастването на ЕС, приемането на нови страни в него и активните процеси на трудова миграция настоятелно поставя въпроса за хармонизиране на данъчната система в частта ѝ за облагане на доходите на физическите лица.

3) Познава ли дисертантът състоянието на проблема

Д-р Томаш Воловиец познава в детайли проблемите разработени в дисертацията. Подробното и в дълбочина познаване на проблема се вижда ясно и от активното участие на дисертанта в научни конференции, както и при разработването на научно-изследователски проекти в редица полски и международни университети. Само за периода 2002-2012 той е изнесъл 16 научни доклада на конференции, организирани от университетите в Нови Сонч, Жешув, Люблин, Винаца, в Казахстан и е участвал в разработването на четири колективни научноизследователски проекта с международно участие.

4) Методика за решаване на поставените в дисертацията проблеми

В дисертационния труд са използвани методите на индукция, на анализ и синтез, както и на триангулация на източниците на данни. Успоредно с тях дисертантът д-р Томаш Воловиец използва нашироко статистическия метод. В дисертацията има богата фактология, която е позволила на базата на сравнителния метод да се направят изводи както за състоянието на системата за облагане на доходите на физическите лица в отделните страни-членки на ЕС, така и протичащата „тиха хармонизация“ за проявяващите се тенденции в развитието на този данък.

5) Аналитична характеристика на дисертационния труд

Дисертантът си поставя две основни цели в своя труд. **Първата цел** е да даде отговор на въпроса дали хармонизацията на данъчното облагане на доходите на физическите лица в страните на Европейския Съюз е възможна и целенасочена. **Втората цел** на дисертационния труд е да идентифицира характеристиките, които съвременната структура на данъка върху дохода на физическите лица трябва да има от гледна точка на конкурентоспособността на икономиката и реализирането на фискалните и нефискалните функции на данъчното облагане.

За реализиране на поставените в труда цели авторът се наема с извършването на **сравнителен анализ** на данъчните системи за данъка върху дохода на физическите лица в страните от Европейския съюз, като се отчита спецификата, общите характеристики и разликите в структурата на данъка върху дохода в

изследваните държави и региони, възможността и потенциалните насоки за хармонизация на тази форма на данъчно облагане.

За да не допуска излишни отклонения от поставената тема и подробно анализира проблема авторът приема ограничение в дисертацията като се съсредоточава върху хармонизацията при облагането на доходите на физическите лица, неизвършващи стопанска дейност в краткосрочен и дългосрочен план.

Предмет на изследването в дисертационния труд са правомерността, спецификата и особените характеристики на структурата на данъка върху доходите на физическите лица.

Обект на изследването е данъкът върху дохода на физическите лица неизвършващи стопанска дейност, имайки предвид неговата структура в данъчните системи на държавите от ЕС, предизвикателствата пред процеса за хармонизация, както и посоките на реформите и предлаганите промени в структурата на данъка върху дохода.

На базата на поставените основни цели в дисертацията авторът формулира две хипотези.

Първата хипотеза се отнася до съществуването на икономическа, политическа и социална хармонизация на данъчното облагане на доходите на физическите лица неизвършващи стопанска дейност в страните от ЕС.

Втората хипотеза се изразява във възможността за идентифициране на характеристиките, които трябва да притежава съвременният данък върху дохода от гледна точка на такива критерии като: фискална ефективност, ниски разходи за събираемост на данъка, реализирането на правилата за данъчна справедливост и икономическа ефективност.

Целият труд е структуриран в четири глави, които са логично подредени и извеждат изследването на проблемите последователно един от друг.

Авторът е отразява точно и коректно основните идеи и постановки, които са застъпени в самия дисертационен труд.

б) Научни приноси

- приноси с теоретичен характер

Научните приноси на дисертацията се обуславят от успешно решените задачи, които първоначално са поставени. Цялата дисертация е едно цялостно, задълбочено

изследване на данъка върху доходите на физическите лица, прилаган в отделните страни страните от ЕС.

За един достатъчно продължителен период от 1991 до 2012 г. д-р Томаш Воловиец прави анализ на зависимостите между нивото на данъчната тежест, структурата на данъчната система и темпа на икономическия ръст за 27-те страни-членки на ЕС.

Дисертантът прави извода, че за кратък период от време е трудно да се докаже зависимост между намаляването данъчните ставки и темпа на ръст на БВП. Той оборва възгледите на школата за икономиката на предлагането, че намалението на пределните данъчни ставки при данъка върху доходите води до намаляване на разходите за труд, стимулира потреблението и производството, а оттам и преместване на кривата на глобалното търсене, така че точката на равновесие на търсенето и предлагането да определи по-висок БВП и по-ниски цени. Корелационният анализ в краткосрочен времеви план показва отрицателна зависимост, с която се доказва, че ръстът на БВП е толкова по-малък, колкото по-високо е нивото на пределните данъчни ставки.

Интересен е анализът за силата на зависимостта между дела на вноските за социални осигуровки в общия размер на данъчните приходи, и средният годишен размер на растежа на БВП на глава от населението. Палученият резултат е отрицателен, т.е. доказано е, че, силата на зависимостта е статистически незначима, което не потвърждава тезата за негативното влияние на високата степен на натоварване от вноски за социални осигуровки върху икономическия растеж.

В същото време направените изчисления за зависимостта между увеличението в средния дял на тежестта на заплатите в общите фискални доходи с 1% води до намаляване на БВП на глава от населението с 0.11%. Та тази основа дисертантът прави извода, че по-високото ниво на тежест върху доходите от труд има отрицателно въздействие върху икономическия растеж. Високите разходи за труд влошават конкурентоспособността на националната икономика, увеличават тенденцията за преместване в сивата икономика и нарастване на безработицата, а това води до подтискане на икономическия растеж.

Може да се приеме като оригинално изследването на д-р Т.Воловиец на взаимоотношенията за един достатъчно дълъг период (1991-2012 година) между средния годишен процент на безработица и средния дял на данъците, дължими за доходите от труд. Доказана е силна връзка, при допускането, че закъснението на

реакцията на процента на безработицата е три години. При това допускане, коефициентът на корелация е $R_{XY} = 0.93$. Увеличението на средния дял от тежестта на заплатите (ДДФЛ и вноски) в общите фискални доходи на страните от ЕС с 1%, води до тригодишно закъснение на увеличението на процента на безработица с 1,46 %.

Приемам като обосновани мотивите, които дисертантът изтъква, когато посочва, че намаляването на тежестта на данъците върху дохода, изисква да се увеличи тежестта на косвените данъци, но този факт е съпътстван с важни отрицателни последици (стр.17-18 в автореферата).

Д-р Т.Воловиец прави подробен анализ на плоския данък и показвайки обективно слабите му страни, застъпва становището за прогресивното облагане на базата на постулата за „минималната справедливост“, изтъквайки десет мотива за предимствата на прогресивното облагане срещу плоския данък върху доходите.

Докрая на изследването д-р Т. Воловиец защитава становището си, че хармонизацията на данъците върху доходите на физическите лица е нецелесъобразна от правна гледна точка, защото не влияят на свободата на движение на хората и капиталите. В изследването се утвърждава, че на хармонизация могат да бъдат подложени някои аспекти на данъчното облагане, като например избягването на двойното данъчно облагане, облагането на доходите от спестявания, или въпроси, определящи общата данъчна основа и др.

- практико-приложни приноси

Практическото значение на получените резултати в направеното от д-р Томаш Воловиец се състои в това, че теоретичните постановки, резултатите и изводите в дисертационния труд могат да се използват за нуждите на процеса на хармонизация в данъчното облагане в отделните страни в ЕС.

Изводите, които са направени в труда могат да бъдат използвани за усъвършенстване на данъчната политика на държавата, в посока на увеличаване на рационалността и икономическата ефективност при евентуалната хармонизация на тази форма на данъчно облагане. Предложените промени за структурата на ДДФЛ могат да служат за реформиране на този данък в страните-членки на ЕС.

Тематиката на настоящия дисертационен труд вече е влязла в основата на създадени нови учебни дисциплини и учебни програми за магистърски и докторски програми (напр. в Бизнес Университета - National-Louis University в Нови Сонч и

University of Technology Management в Жешов), както и в научните изследвания на Institute for Economic and Social Research & Analyses (IESRA) in Kokshe Academy (Казахстан) и INSTITUTE OF UKRAINIAN – POLISH COOPERATION in Vinita.

7) Публикации по дисертационния труд и лични приноси на дисертанта

Дисертацията се базира на научните изследователски работи, направени от автора в Бизнес Университета – National-Louis University в Нови Сонч в годините 2002-2012 на тема: „Данъчна конкурентоспособност”, „Хармонизация на преките данъци”, „Данъчните системи на страните от ЕС”. Публикувани са 12 научни статии, от които 6 в следконференнтни монографии. Авторът е изследвал въпросите на спецификата на данъка върху дохода на физическите лица в рамките на четири проекта, реализирани в Института по Финансови изследвания и анализ, в Университета по Информационни технологии и Управление в Жешов. Д-р Т.Воловиец има наградата на Ректора и Канцлера на Университета по Информационни технологии и Управление в Жешов за постижения в изследването на спецификата на данъка върху доходите. Резултати от изследванията и анализите на данъчното облагане на доходите на физическите лица са били представени на две конференции във Винаца (2010 и 2011) и са публикувани в две научно-практични монографии. На тази тема са и изследванията, субсидирани по Project No 1/2012 KA_01), реализирани в рамките на International Institute for Economic and Social Research & Analyses (IESRA), „Kokse” Academy in Kazakhstan: “*New trends in public and social economy*”. Резултатите от изследването и анализа са били представени, публикувани в научно-практически монографии под редакцията на Томаш Воловиец, доц. Диана Исмаилова и проф. Юрий Карягин (Київ 2012).

По данни на дисертанта той и ма публикации по разглеждания в дисертацията проблем възлизаци на 66 броя научни статии, с общ обем от 160,5 издателски страници, включващи монографии с обем от 60 издателски страници, раздели в монографиите в 40 издателски страници, както и научни статии и конференнтни материали в размер на 60,5 издателски страници.

Тази публикационна дейност освен, че е много обемиста има достойнството да е насочена към една област – спецификата на данъчното облагане на доходите на физическите лица, което е залог за задълбоченост и сериозност на разработвания проблем.

Авторът е показал справка за цитиранията, в която са посочени многобройно цитирания на неговите разработки в системата Скопус и др., както и в международни и полски научни издания.

8) Настоящо и бъдещо приложения на резултатите, получени в дисертационния труд

Теоретичните постановки, които имат характер на приноси в дисертацията, са намерили приложение в преподаването на нови дисциплини, посветени на подходящото облагане в някои университети, в които д-р Т. Воловиец преподава. Може да се очаква, че при предприемането на данъчни реформи на различни нива в страните от ЕС предложението промени за структурата на данъка за облагане доходите на физическите лица в протичащия процес на хармонизация ще намерят своето място.

9) Препоръки и въпроси

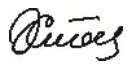
В дисертацията си д-р Т. Воловиец се опира и подлага на обработване данни за подходящото облагане в страните от ЕС като основно наблюдението е върху 15-те страни-членки или на ЕС-25. Характеристиката на плоското облагане е подробно направена в дисертацията, но позоваването на българската практика в това отношение би засилило доказателствената страна на този анализ.

Би било полезно при защитата си дисертантът да обясни накратко какво точно разбира под „тиха хармонизация“ и в каква степен това явление се проявява, след като в дисертацията той толкова убедително мотивира невъзможността да се стигне до пълна хармонизация на облагане на доходите на физическите лица в страните от ЕС, поради посочени от него основателни причини.

Заклучение

На основание на показаните безспорни достойнства на разработения дисертационен труд „Съвременни отправни точки за трансформация на системата на облагане на доходите на физическите лица включително процеса на хармонизация“ с убеденост ще гласувам „ЗА“ присъждането на научната степен „доктор на икономическите науки“ на д-р Томаш Воловиец.

23.09.2014.

Рецензент: (проф. д-р Огн. Стоичкова)